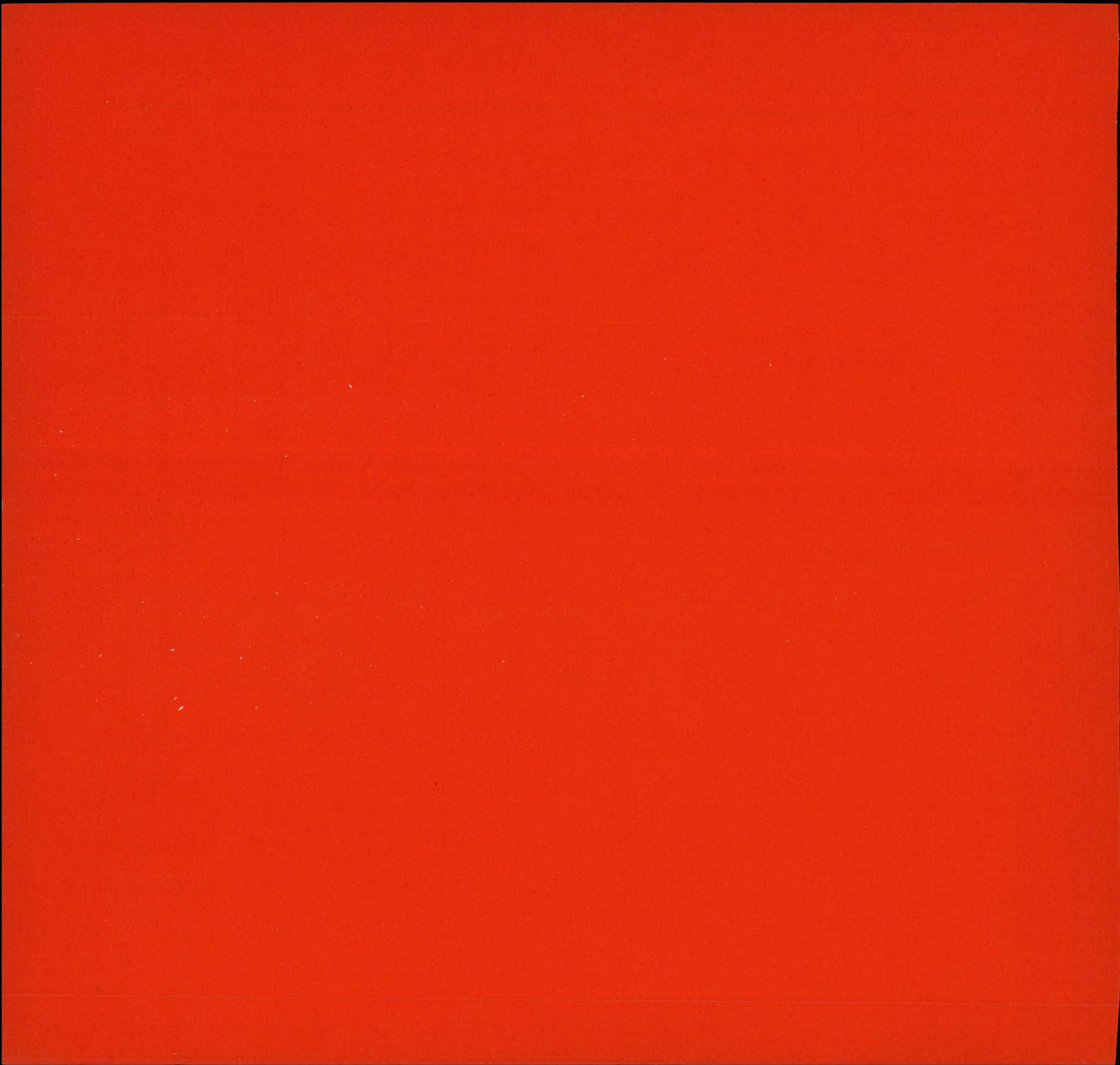

Centraal Museum Utrecht

Gérard Grassère

15 augustus t/m 28 september 1986

Gérard Grassère

Centraal Museum, Utrecht
15 augustus t/m 28 september 1986

Alle maten zijn uitgedrukt in centimeters, de hoogte vóór de breedte. Bij de gouaches is de "dagmaat" opgegeven.

Gebruikte afkortingen:

o/d	: olieverf op doek
o/hb	: olieverf op hardboard
o/p	: olieverf op paneel
o/sp	: olieverf op spaanplaat
g	: gouache

De schilderijen zijn eigendom van de kunstenaar, tenzij anders vermeld.

Verantwoording

Het is een goede gewoonte om op een bepaald tijdstip in het leven de voorbije jaren in ogenschouw te nemen om te zien welke vruchten de activiteiten, die in deze kortere of langere periode werden aangepakt, uiteindelijk hebben afgeworpen. Voor een beeldend kunstenaar houdt dit in dat hij nagaat hoe hij zich ontwikkeld heeft, m.a.w. welke impulsen, van binnenuit of van buitenaf, zijn werk hebben bepaald. Voor een museum kan dit de aanleiding zijn tot het organiseren van een overzichtstentoonstelling.

Voor Gérard Grassère, onlangs 70 jaar geworden, was dit een moment om terug te kijken naar de werken, die in een lang leven uit verschillende emoties en ervaringen zijn ontstaan. Het terugzien van schilderijen, waarvan de herinnering in de loop der jaren verflauwd of vervaagd was, gaf hem de herkenning en de herinnering aan wat hem, ook langere tijd geleden, heeft beziggehouden, beziel en ontroerd, en aangezet om een gevarieerd oeuvre op te bouwen.

Voor het Centraal Museum was het de aanleiding om een overzichtstentoonstelling te organiseren, waarin de ontwikkelingsgang van deze productieve kunstenaar, die gedurende enige decennia in Utrecht woont en werkt, etappegewijs is te volgen.

Het is niet de eerste keer – en dan blijven de eenmants-tentoonstellingen en groepsexposities, die zijn schilderijen in binnen- en buitenland hebben getoond, nog buiten beschouwing – dat aan het oeuvre van Grassère speciale aandacht wordt besteed: in 1968 publiceerde Willem Enzinck een viertalige monografie, in 1982 gevolgd door een groots opgezette publicatie, geschreven door Frans Duister. In beide boeken wordt door de auteurs uitvoerig ingegaan op de persoon van Grassère, op de evolutie die hij doormaakte, op zijn inspiratiebronnen, op zijn contacten met anderen. Verwijzend naar deze publicaties leek het ons, om niet in herhalingen te vervallen, voldoende en tegelijkertijd toch nuttig voor de informatie van de snelle lezer, om een korte toelichting te geven op de perioden, waarin duidelijkheidshalve het oeuvre van Grassère werd ingedeeld.

Deze indeling is dus niet te beschouwen als een strikte opeenvolging in de tijd of als een echte chronologische volgorde: verscheidene thema's hebben de kunstenaar op meer dan een ogenblik en zelfs tijdenlang bezig gehouden.

Een tentoonstelling samenstellen is zelden mogelijk zonder de medewerking van bruikleengevers, in dit geval van een aantal particuliere verzamelaars, die onbekend wensen te blijven. Sommigen van hen hebben zelfs verscheidene werken afgestaan. Onze grote dank aan hen mag hun wellicht het tijdelijk ontbreken van persoonlijk kunstgenot in hun huis vergoeden. Bovendien leveren zij, door hun bereidwilligheid, een niet te onderschatten bijdrage aan de betere kennis van de kunstenaar, die zij zozeer bewonderen, en aan de appreciatie van zijn werk.

De materiële kant van de organisatie van deze tentoonstelling wordt voor een groot deel gedragen door IBM Nederland N.V.

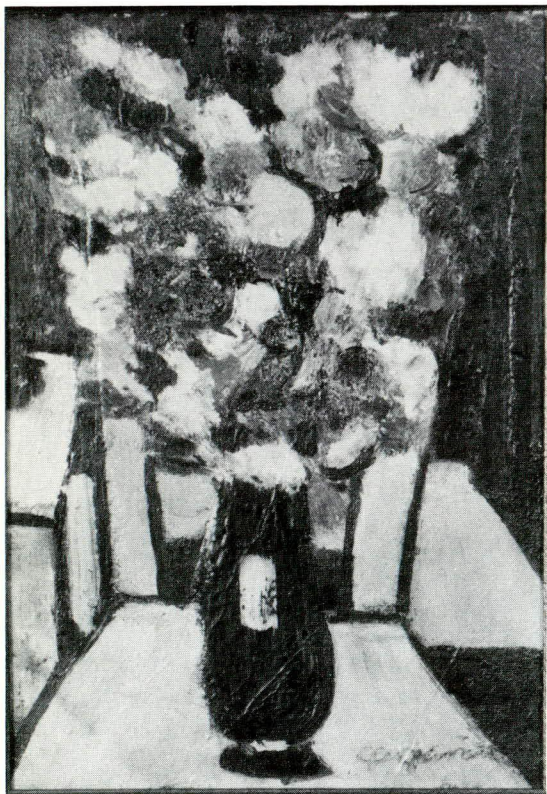
Wij zijn hen zeer erkentelijk voor hun financiële bijdrage waardoor zij het Centraal Museum hebben mogelijk gemaakt deze overzichtstentoonstelling te organiseren. De heer J. Poel (De Meern) heeft bij de organisatie van het geheel een belangrijke rol gespeeld als adviseur en als daadwerkelijk medewerker. Voor zijn steun zijn wij hem oprecht dankbaar.

Adeline M. Janssens,
directrice Centraal Museum.

Expressionistische werken

Een aantal jaren lang heeft Grassère, zoals vele andere schilders, de sterke aantrekkingskracht gevoeld, die uitgaat van de Vlaamse Expressionisten. De werken van kunstenaars als Frits van den Berghe, Gustaaf De Smet en vooral Constant Permeke, hebben op hem een diepe indruk gemaakt.

In de keuze van zijn onderwerpen, evenals in de brede en zeer kleurrijke uitwerking, zoals bij het "Boerenpaar met varken" (cat. nr. 4) of "Boerenbruidje" (cat. nr. 10) laat Grassère duidelijk de invloed zien, die hij vanuit het Zuiden onderging. Geleidelijk aan vindt hij een eigen stijl die zich losmaakt van de voorbeelden, hetgeen het meest opvalt in de uitbundige, felle kleuren die hij gebruikt.

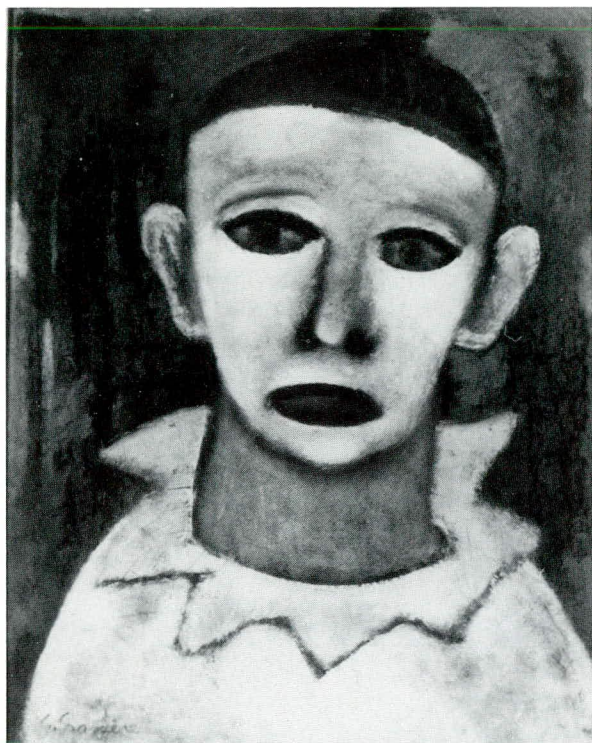
Cat. 5

1	Sneeuwbalgooiende kinderen Len Grassère - Peperkamp	o/p	47 x 56	1932
2	Landschap met witte hooimijten Particuliere collectie	o/p	20 x 36	1936
3	Boer Particuliere collectie	o/d	80 x 70	1938-39
4	Boerenpaar met varken Particuliere collectie	o/p	115 x 75	1938-39
5	Bloemenvaas Particuliere collectie	o/d	50,5 x 33	1939-40
6	Kar der zotten Particuliere collectie	g	34 x 47	1942
7	Stilleven met gitaar Particuliere collectie	o/d	90 x 100	1943
8	Harmonikaspeler Particuliere collectie	o/d	120 x 90	1948
9	Stilleven met blauwe stoel Particuliere collectie	o/hb	80 x 60	1948-49
10	Boerenbruidje Particuliere collectie	o/hb	75 x 57	1949
11	Twee huisjes in landschap Particuliere collectie	o/d	50 x 80	1949
12	Terre brûlée Len Grassère - Peperkamp	o/hb	61 x 54	1950
13	Kind met poppenwagen Particulier bezit	o/hb	76 x 76	1951
14	Landschappelijk Particulier bezit	g	40 x 55,2	1952

15	Rode zon
Len Grassère - Peperkamp	o/d	120 x 90	1955
16	De witte vogel
Particulier bezit	o/hb	73,5 x 78	1955
17	Jongen met hobbelpaard
C. A. Schilp, Utrecht	o/d	90 x 70	1955-56
18	Kind en paard
M. O. Janknegt, Vught	o/d	70 x 70	1956
19	Kinderen met vlieger
Particulier bezit	o/hb	60 x 80	1956
20	Pierrot
Particuliere collectie	o/hb	70 x 55	1956

Het gevoel voor vereenvoudiging van vormen, eigen aan het expressionisme, ontwikkelt zich geleidelijk aan verder, te zien in de "Plattegrond van de stad Utrecht" (cat. nr. 23) om dan vrij snel over te gaan in een praktisch volledig nonfiguratieve stijl, zoals in het Zwitserse landschap "Pain sec" (cat. nr. 29). Niettemin keert de menselijke figuur, duidelijk herkenbaar, regelmatig terug in het oeuvre van Grassère - "als een rode draad, want de mens is het belangrijkste wezen op aarde". De ene keer gebeurt dit op meer expressionistische wijze ("Rood naakt", cat. nr. 25), later wordt de mensfiguur opgenomen in de sfeer, die op dat ogenblik zijn werk bepaalt ("Twee medicijnmannen", cat. nr. 37).

Het materieschilderij (cat. nr. 32) is geïnspireerd op de toppen, de kraters en de verscheidene soorten begroeiing, die Grassère tijdens zijn verblijf op Nieuw-Guinea in 1973 op de hoge bergtoppen enkele malen vanuit het vliegtuig kon bekijken.

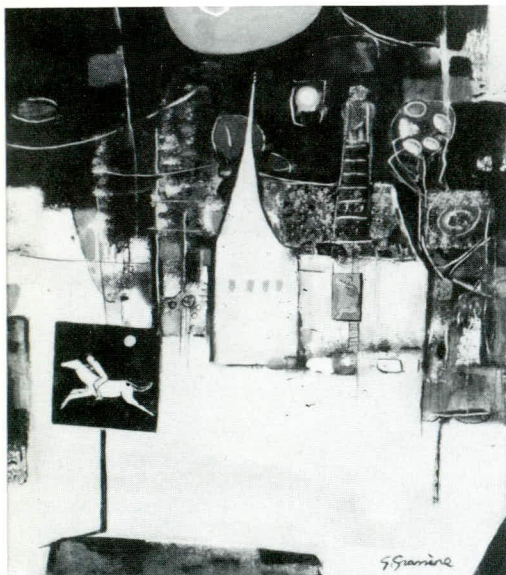
Cat. 20

Cat. 25

21	Sylvia met de aap Coco
Centraal Museum, Utrecht	o/hb	130,2 x 68,5	1958
22	De begroeting
Centraal Museum, Utrecht	o/hb	80,8 x 100,7	1959
23	Plattegrond van de stad Utrecht
Centraal Museum, Utrecht	o/hb	89,3 x 98,2	1960
24	Vrouw met lamp
Particuliere collectie	o/d	70 x 70	1961
25	Rood naakt
Particuliere collectie	o/hb	80 x 60	1962
26	Nachtelijke rit
Particuliere collectie	g	48 x 39	1963
27	Landschappelijk
Particuliere collectie	o/d	70 x 70	1965
28	Vreugde om de oogst
Particuliere collectie	o/d	70 x 80	1966

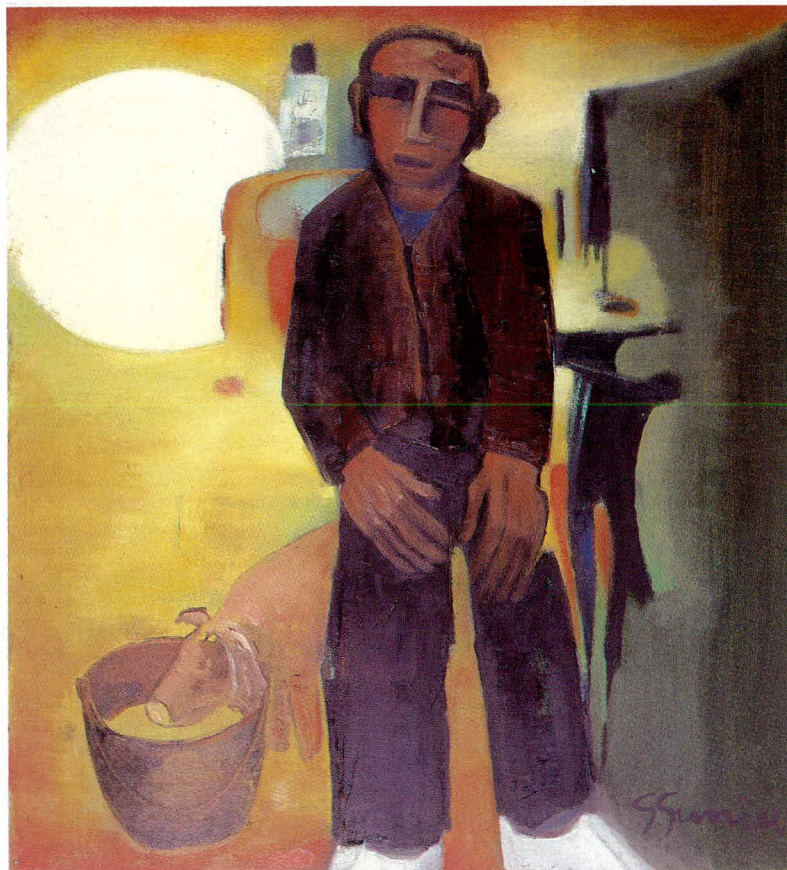
29	"Pain sec"
(landschap in Zwitserland)
Particuliere collectie	o/d	70 x 70	1966
30	Witte zon
Particuliere collectie	o/d	110 x 160	1972
31	De geliefden
Particuliere collectie	o/hb	50 x 54	1975
32	Materieschilderij
Particuliere collectie	o/sp	60 x 62	1976
33	Bedreigd wezen in landschap	o/d	100 x 100	1980
34	Bedreigd wezen
Particulier bezit	o/d	100 x 100	1980
35	The early Man	o/d	120 x 120	1984
36	Twee maskers	o/hb	120 x 80	1985
37	Twee medicijnmannen	o/hb	110 x 131	1985
38	Keep smiling	o/hb	120 x 80	1985

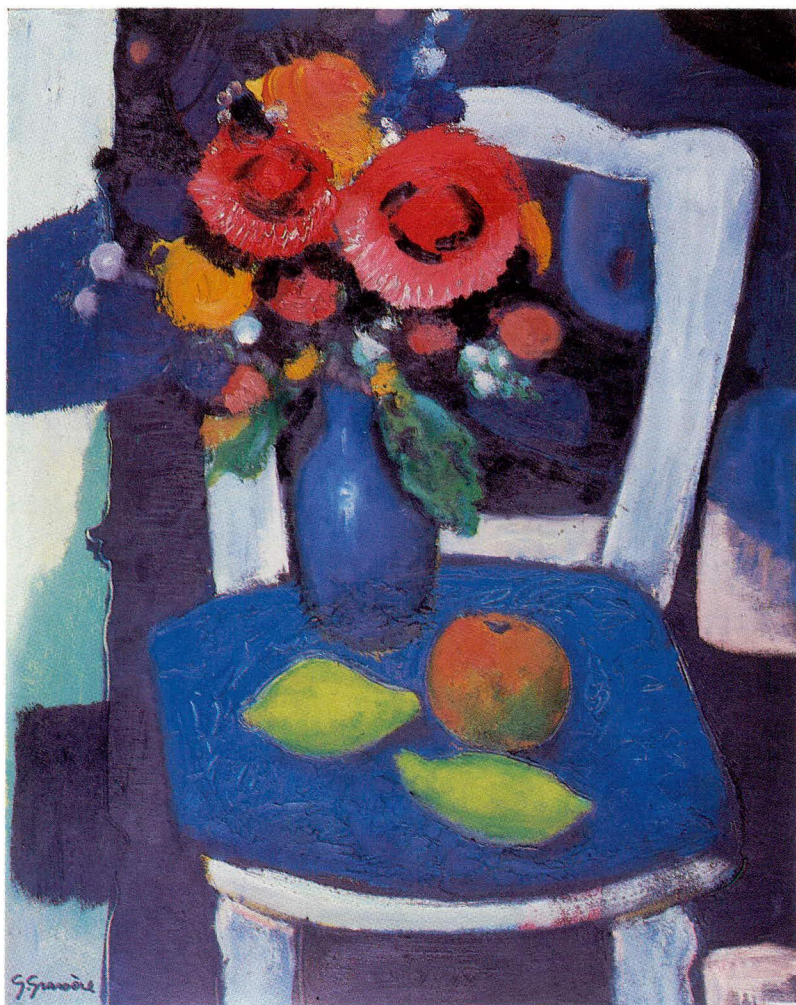
Cat. 26

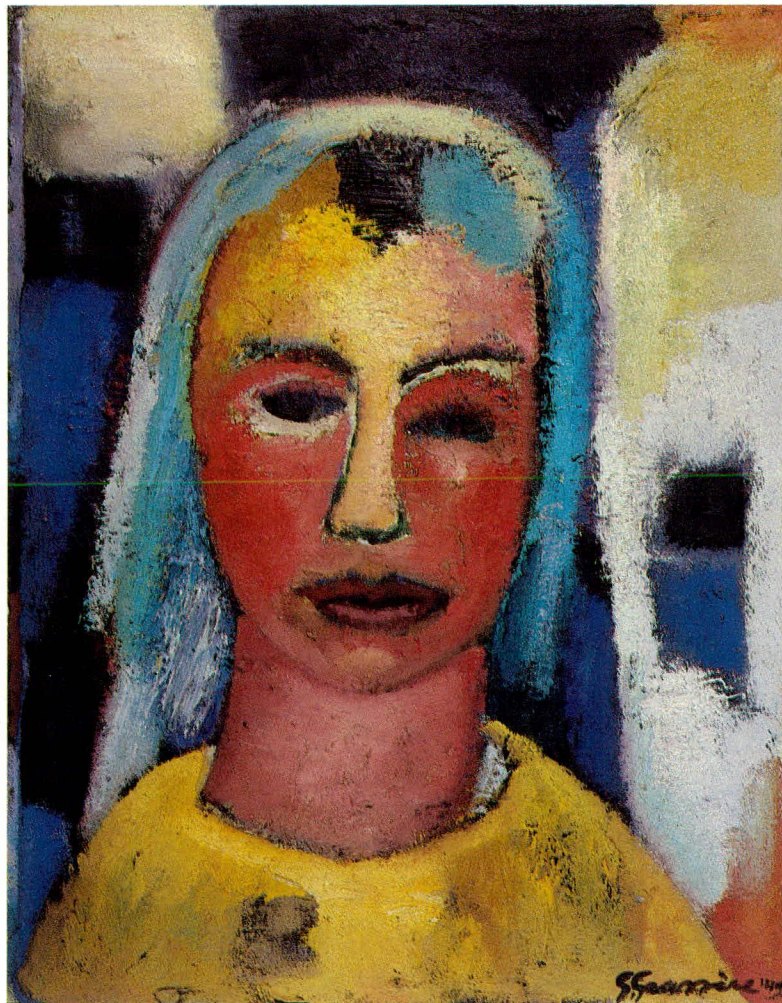
Cat. 35

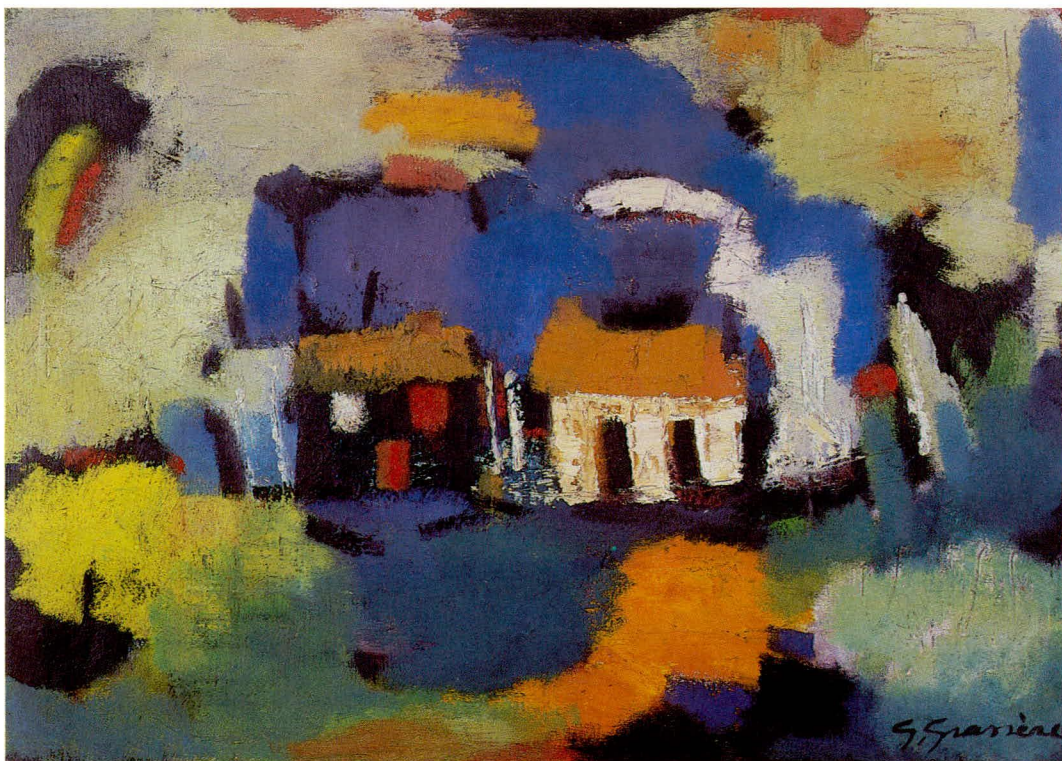
Cat. 3

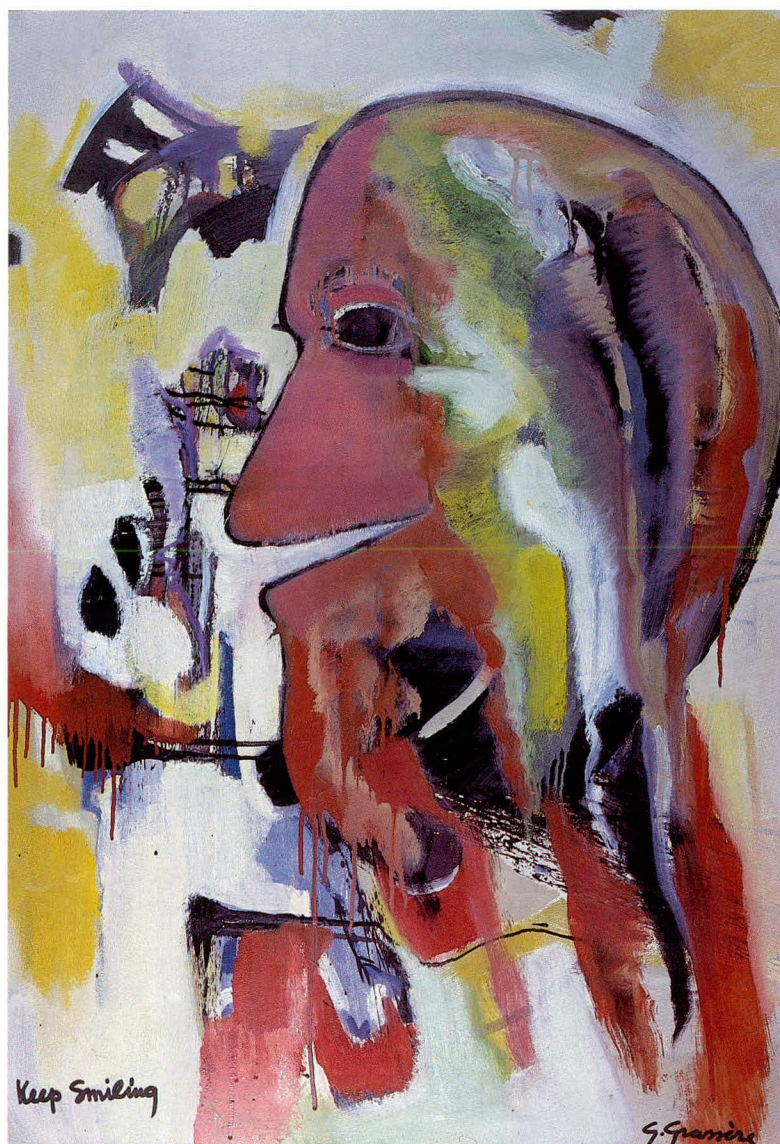
Cat. 9

Cat. 10

Cat. 11

Cat. 38

Cat. 47

Cat. 76

Cat. 79

Cat. 85

Cat. 87

Cat. 88

Mechanische composities

Deze werken zijn in hoofdzaak een reactie van de kunstenaar, die, getroffen door de grauwheid van de machines, waaraan de arbeiders in trieste fabriekshallen staan te werken, deze machines van kleur voorziet en aldus tracht een levendiger en menselijker sfeer te creëren.

39	Mechanische compositie
Particuliere collectie	o/d	50 x 60	1949
40	Mechanische compositie
Particuliere collectie	o/hb	24 x 30	1951
41	Laboratorium
Particuliere collectie	o/hb	80 x 131	1956

Cat. 39

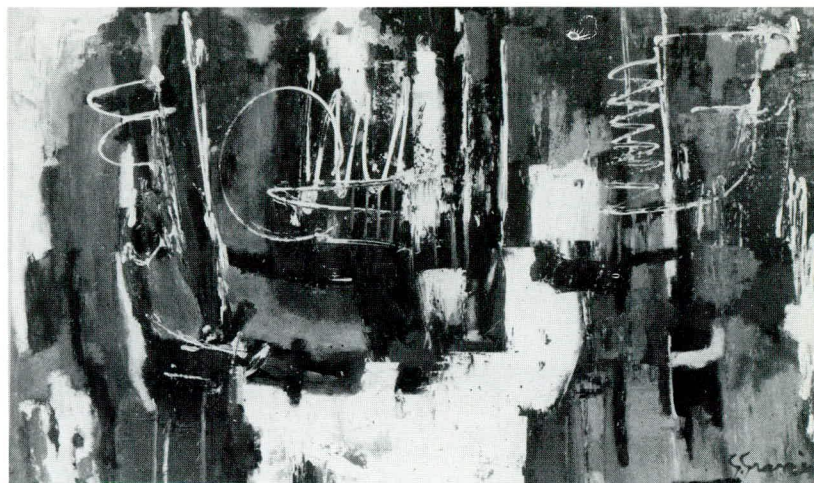

Balans

De gedichtencyclus "Balans", geschreven door de Zuid-Afrikaanse dichteres Elisabeth Eybers, heeft op Grassère diepe indruk gemaakt. De tragische ervaringen van deze vrouw, en tevens haar moed om niet bij de pakken te blijven zitten, inspireerden hem tot schilderen, waarin precies dezelfde gevoelens, die de dichteres – zoals zijzelf bevestigde – onder woorden had gebracht, in lijn en kleur werden uitgedrukt.

42	De dichter
Len Grassère – Peperkamp	o/d	60 x 50	1963
43	De toeschouwer
Particuliere collectie	o/d	70 x 60	1963
44	Halfpad
Particuliere collectie	o/d	60 x 80	1963
45	Kamermuziek
Particuliere collectie	o/d	60 x 50	1963

Cat. 41

Geluidstransformaties

Er zijn geluiden, zoals van overvliegende straaljagers, vrachtwagens, pneumatische boren, die voor heel veel mensen bijzonder hinderlijk zijn. De differentiatie, die tussen deze geluiden bestaat bij nauwkeuriger luisteren, inspireerde Grassère niet alleen tot schilderen, waarin hij de disharmonie, de afschuwelijkheid en de overlast aan de kaak stelt, maar ook tot – zeer geslaagde – experimenten op dit gebied in het basisonderwijs, om kinderen verschillende geluiden in kleuren te laten omzetten.

Het "Sing-Singfeest" (cat.nr. 48) is de uitbeelding van de Papoea's op Nieuw-Guinea, die zich voorbereiden op een gezamenlijke onderneming, zoals jacht, visvangst. In toneel en dans voeren zij, met vele kleuren beschilderd, het voorziene verloop van de gebeurtenis op.

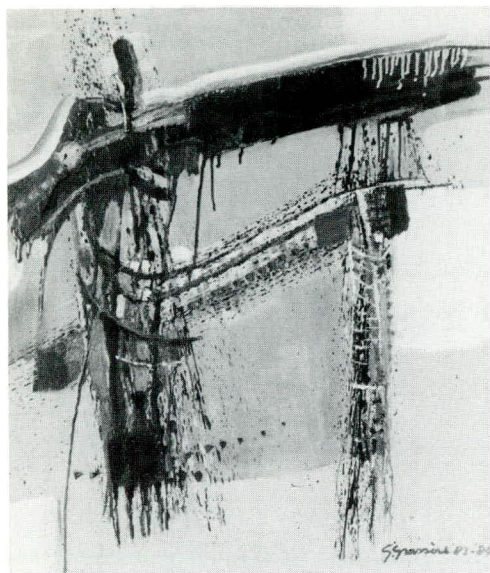
53	Compositie geluidstransformatie	o/d	100	x 100	1979
	Centraal Museum, Utrecht				
54	Compositie geluidstransformatie	o/d	150	x 150	1979
	Centraal Museum, Utrecht				
55	Geluiden in de ruimte	o/d	100	x 100	1979
56	Compositie geluidstransformatie	g	25	x 19	1983
57	Compositie geluidstransformatie	g	25	x 18	1983
58	Compositie geluidstransformatie	g	28	x 19	1983
59	Compositie geluidstransformatie	g	28	x 19	1983

46	Geluiden in landschap	o/d	60	x 60	1968-69
	Particuliere collectie				
47	Storende geluiden	o/d	295	x 200	1969
	Particuliere collectie				
48	Sing-Singfeest (Nieuw-Guinea)	o/d	90	x 90	1977
	Particuliere collectie				
49	Geluiden in landschap	o/d	150	x 150	1979
	Particuliere collectie				
50	Compositie	o/d	125	x 125	1978
	Particuliere collectie				
51	Lawine	o/d	100	x 100	1979
	Particuliere collectie				
52	Geluiden in landschap	o/d	100	x 120	1979
	Particuliere collectie				

Muziek

In de opvatting van Grassère liggen klank en kleur direct naast elkaar; als hij luistert, ziet hij, evenals zovele andere schilders, in de muziek vormen en kleuren, die hij, al mediterend op wat hij gehoord en ervaren heeft, op het doek vastlegt. Het schilderij "Turkse gedichten" (cat. nr. 62) ontstond naar aanleiding van de gezangen, die de Nederlandse componist Theo Loevendie schreef voor sopraan op korte teksten uit de Turkse volkspoëzie.

60	Vijfde symfonie van Beethoven	o/d	100 x 100	1978
61	De begrafenis van Edith Piaf	o/d	120 x 120	1980
62	Turkse gedichten	o/d	120 x 120	1984
	Particuliere collectie			

Cat. 64

Agressie

Een verschijnsel, dat Grassère erg aangrijpt, is de steeds sterker wordende agressie, die tijdens de afgelopen jaren in de maatschappij is opgetreden. Zijn schilderijen vormen een schreeuw van machteloosheid en tevens een aanklacht tegen het gebrek aan respect voor elkaar, voor alles wat leeft. Hij voelt dit verschijnsel aan bij de jeugd, die geen of weinig uitzicht heeft op een toekomst, maar zichzelf kan geen alternatief bieden.

63	Agressie	o/hb	120 x 80	1983
64	Agressie	o/hb	60 x 50	1983-84
65	Agressie	o/hb	80 x 80	1984
66	Agressie	o/hb	70 x 50	1984
67	Agressie	o/hb	60 x 50	1984

Cat. 67

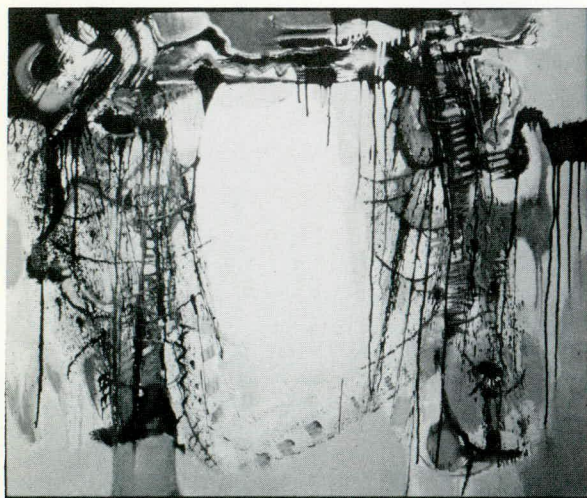
De Staat

Plato, de Griekse wijsgeer uit de 4e eeuw voor Christus, was niet tevreden over het functioneren van de "staat", van de democratie, omdat niet de staat als begrip, maar de mensen, die de staat vormen, moeten zorgen voor de goede gang van zaken.

Over dit thema heeft de Nederlandse componist Louis Andriessen een concertstuk geschreven, dat bedoeld is o.a. als een bijdrage tot de discussie over de plaats van de muziek in de politiek.

Op deze ideeën - niet op Griekse muziek - heeft Grassère zich geïnspireerd bij het maken van een twaalf-tal schilderijen, die tot de serie "De Staat" behoren.

68	De staat	o/hb	80	x	60	1984
69	Agressie in de staat	o/hb	100	x	80	1984
70	De staat Particuliere collectie	o/d	80	x	90	1984
71	De staat Stichtse culturele Raad, Utrecht	o/d	80	x	90	1984

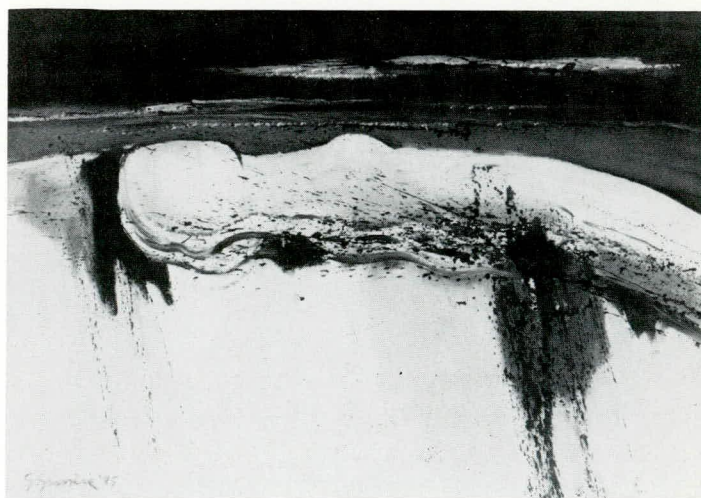

Cat. 70

Bergvrouw

Sinds enkele jaren brengt Grassère elk jaar een tijdje door in Zuid-Spanje, in de buurt van Valencia. In het landschap heeft hij in een kleine bergrug de vormen ontdekt van een liggende vrouw. De verschillen in licht, stemming, kleuren, op verschillende tijdstippen van de dag en van het jaargetijde, worden in deze schilderijen uitgedrukt.

72	Bergvrouw	o/d	73	x	100	1985
73	Bergvrouw	o/hb	120	x	125	1985
74	Bergvrouw	o/hb	60	x	80	1985
75	Bergvrouw	o/hb	80	x	90	1985

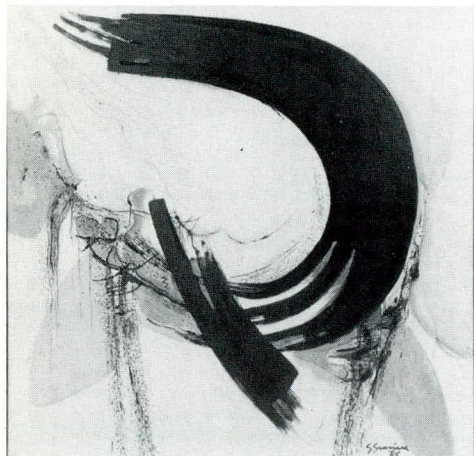

Cat. 72

Doorbroken cirkels

In de zienswijze van Grassère zit de mens gevangen in een vicieuze cirkel, en het is niet eenvoudig deze te doorbreken. Toch moet de mens trachten, hoeveel moeite het ook kost, om er uit te komen. De pogingen daartoe, gepaard met angst en twijfel, worden in deze werken gesymboliseerd: het lukt, en de zwarte cirkel wordt doorbroken.

76	Doorbroken cirkel in grijs Fam. Warmerdam, Harlingen	o/hb	80	x	70	1981
77	Blauwe cirkel	o/d	100	x	100	1985
78	Doorbroken cirkel	o/hb	120	x	120	1985
79	Doorbroken cirkel	o/d	100	x	100	1985
80	Doorbroken cirkel	o/d	70	x	50	1985
81	Doorbroken cirkel	o/d	120	x	120	1985
82	Doorbroken cirkel	o/hb	120	x	120	1985
83	Doorbroken cirkel	o/hb	110	x	70	1985

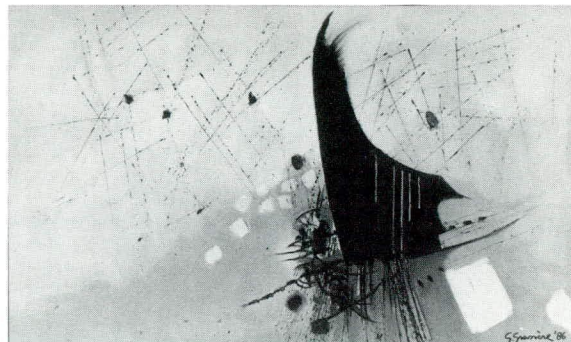

Cat. 82

Elegie in de ruimte

In deze schilderijen heft Grassère een klaaglied aan, waarin twee aspecten tot uitdrukking komen: op elke mogelijke wijze wordt de ruimte vervuld, en niemand lijkt bij machte te zijn om dit onheil tegen te gaan. Hoewel aanklacht en onmacht op een subjectieve manier door de kunstenaar zijn weergegeven, bestrijken zij toch een veel breder terrein, omdat hier wederom het doen en denken van de mens in het algemeen in het geding is, zoals bijv. reeds bij "Geluids-transformaties" en "De Staat" het geval was.

84	Elegie Mej. J. Janknegt, Vught	o/hb	50	x	40	1984
85	Elegie Particuliere collectie	o/d	63	x	91	1985
86	Elegie Particuliere collectie	o/d	65	x	81	1985
87	Elegie	o/d	73	x	92	1985
88	Elegie	o/hb	80	x	120	1985
89	Elegie	o/hb	65	x	92	1985
90	Elegie	o/hb	80	x	115	1986
91	Elegie	o/d	73	x	117	1986

Cat. 91

Colofon

Tekst: H. J. de Smedt

Vormgeving: Daan Out

Druk: Drukkerij Van Rossum bv, Utrecht

Uitgave: Centraal Museum, Utrecht 1986

